

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Epistola 128

Citation: Holberg, Ludvig: "Epistola 128", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. Billeskov Jansen, Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 124.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-holb11val-shoot-workid61597.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

EPISTOLA CXXVIII.

Til **

En gammel Poët haver sagt: *Nulla fides pietasqve viris, qvi castra seqvuntur*: Man finder hverken Redelighed eller Guds frygt i Krigs-Standen. Men, saasom det er Poëter tilladt at lyve saa meget som dem lyster, saa reflecterer ingen meget her paa. Erfarenhed viser ogsaa, at intet er ubilligere end saadan Dom; og leder man efter Exempler udi Historien, haver man ikke Møye ved at samle et stort Register af Krigsmænd, der udi Dyd og Philosophie have skinnet blant andre Mennesker. Adskillige forundrede sig over, at jeg udi min Helte-Historie parrede Epaminondam med Socrate: Men jeg kand sige, at jeg udi den heele Historie fandt ingen værdigere at sette ved Siden af samme store Philosopho. Thi, som han i sin Tiid var den største Felt-Herre, var han tilligemed den dydigste Mand. Jeg vil her ingen Beviis anføre paa samme Mands Dyder, saasom jeg derom udi hans Historie omstændigen haver talet. Vi have udi forrige Seculo lige saadant Exempe! udi den Franske Felt-Herre Turenne, hvilken, i Henseende saavel til Dyd og Philosophie som til Tapperhed, som hos ham fandtes udi høyeste Grad, kaldes vore Tidens Epaminon- 125 das. Hans heele Liv er en Kiæde af opbyggelige Exempler. Deraf vil jeg ikkun anføre nogle faa, som findes udi hans Historie ved Monsr. Ramsai. Da hans Soldater udi det Aar 1637 havde fanget et Fruentimmer af en stor og rar Skønhed, bragte de hende som et kostbart Bytte til deres Anfører. Turenne havde da ikkun 26 Aar, og derfor ikke kunde være følesløs; men han stillede sig an, som han ikke begreeb, hvad Krigs-Folkene derved meenede, rosende derfor deres Skikkelighed, at de havde villet beskytte samme Dame mod andre deres Brødres Vold. Han lod derpaa strax hente hendes Huusbond, udi hvis Hænder han overleverede hende med disse Ord: *See! der er eders Husfrue, hvis Ære mine skikkelige Soldater have reddet*. Dette Exempel er end opbyggeligere end Scipionis. Thi Turenne lod ikke alleene derved see Medlidenhed, og at han var Mester af sine Passioner, men endogsaa gav sine Soldater den Ære, som ham selv allene tilkom. Udi det Aar 1673, da en stor Stad fik Tidender om hans Marche igiennem Stadens District, tilbøde Indbyggerne ham 100000 Rdr. dersom han vilde tage en anden Vey. Hvortil Turenne svarede: *Saasom eders Stad er ikke paa den Vey, hvor igiennem jeg agter at føre min Krigs-Hær, saa kand jeg ikke modtage de Penge, som bydes mig*. Marquis de Louvois var hans Fiende, og fortaled ham for Kongen. Kongen lod ham engang saadant vide, og gav ham derved Leylighed til at hevne sig; men Turenne svarede intet andet dertil end dette: *Louvois er en brav Minister, og kand gjøre store Tienester udi eders Majestets Cabinet; men han haver ikke Erfarenhed nok udi Krigs-Sager*. Denne Moderation behagede Kongen saa meget, at han sagde: *Om alle mine Ministrer hade eder, saa skal I dog have mit Hierte*. Derefter taled Kongen om Marquis de St. Abre, og gav tilkiende, at samme Officier ikke meere vilde tiene under ham. Da Turenne spurgte om Aarsagen dertil, sagde han, at St. Abre havde meget at sige paa hans Opførsel, ja at han havde tilkiendegivet for Louvois, at, hvis Turenne havde spurgt ham til Raads, havde man kunnet 126 hindre en stor Forliis. Turenne svarede dertil: *Det er Skade, at han ingen Erindring gjorde mig; thi jeg skulde have hørt ham med Fornøyelse, og profiteret af hans Raad*. Han rosende derpaa St. Abre, og bad Kongen, at han ikke vilde skille ham ved en Officier af saadanne Meriter. Man skal længe leede udi Kirke-Forsamlinger, og paa høye Skoler, førend man finder saadan Philosophie. Om det ellers er tilladt at føye smaa Ting til store, og om man uden Vanitet kand tale noget til sine Forældres Berømmelse, da kand jeg sige, at min Salig Fader, skjønt han fra Barns Been havde fulgt Kringen, førte sig stedse saaledes op, at han distingveres des ligesaa meget ved sin Dyd og Redelighed som ved sin Bravoure. Jeg selv; saasom jeg, da han ved Døden afgik, var neppe et Aar gammel, kand herom intet mælde som et øyensynligt Vidne, men maa grunde alting paa Fremmedes Domme, og de Berømmelser, som jeg udi mine Børne-Aar hørte at alle garnle Folk ham have tillagt. Thi, hvor jeg er kommen iblant Høye og Lave, iblant Officiers, Bønder og Almue, da, saa snart de have hørt, hvis Søn jeg var, have de eenstemmigen raabt: *Ach! er I Christian Nielsens Søn?* og derpaa have begyndt at anføre adskillige Historier, til Beviis, saavel paa hans Tapperhed, som paa hans Dyd, Moderation og christelige Hiertelav mod alle Mennesker. Ja disse Berømmelser vare saa mange og saa prægtige, saa at ingen i gamle Dage behøvede fleere til Canonisation. Jeg erindrer blant andre en gammel Præst med Assurance at have fortaalt, sig den Nat, som fulgte paa min Faders Begravelse, at have hørt en sagte Music udi Kirken: Jeg tilskriver saadant denne gode Mands Imagination; men anseer det tilligemed som et Beviis paa de høye Tanker, som saavel geistlige som civile og militaire Mænd have havt om den Afdøde. Man finder dydige Folk blant alle Stænder, blant alle Nationer: Og kand jeg for min Part sige over alt at have fundet mange redelige Krigs-Mænd, og som udi Philosophie intet have eftergivet dem, som gjøre Profession deraf. Jeg forbliver etc.